

BĂTRÂNUL NAȚIEI

Blaga MIHOC

Între *bunul gust* al *inteligenței* de nivel mediu, definită în poetica scriitorului roman Quintus Horatius Flaccus (65 î.H.-81 î.H.) cu celebra *aureas mediocritas*, și propensiunea *excelsiorală* a vârfurilor celei de pregătire foarte înaltă, există o nepotrivire perpetuă. Progresul cultural-artistic nu este, în acest context, decât un *efort*, sau, *vulgo*, cum ar spune un personaj cunoscut din scrierile lui Caragiale, o *alergătură*, a celei dintâi dintre cele două categorii de intelectuali, decelate mai sus, după și la chemarea celei de-a doua, o armonizare între gusturi sau criterii estetice, concretizată prin creații noi, dispuse pe genuri sau *curențe literare*, artistice. În acest cadru, acum când se împlinesc 100 de ani de la trecerea în neființă a celebrului publicist Iosif Vulcan (1841-1907-2007), socotim a nu greși spunând că talentul, militantismul și politica publicistică, gazetărească ale Nestorului presei românești, cum îl numea, pe întemeietorul *Familiei*, un mare exeget, a servit mai ales primului tip de *inteligenție*, dintre cele pe care le-am denumit, și mai puțin celui de-al doilea, față de ale cărui criterii estetice s-a aflat, după aprecierea întemeietorului criticii literare românești Titu Maiorescu, într-o permanentă *inadecvare*. Să nu ne mirăm, deci, că acesta din urmă, asemenea veniaminului și emulului său genial, Mihai Eminescu, într-o anumită perioadă a scurtei sale vieți, se *încredunța* citindu-i creațiile, la fel ca atunci când critica, într-un articol cu titlu omonim, *limba română în jurnalele din Austria*.

Nu este, desigur, *genial* să scrii sau să lecturezi, și în orice caz nu corespundeau criteriilor estetice fixate de Titu Maiorescu, versuri ca cele ale lui Iosif Vulcan, în care se spunea, prin gura unei păsări-surioare, aidoma *Mioriței*, din splendida dar demobilizatoarea baladă arhicunoscută: „lancule viteaz/Scoală-te fii treaz,/Hatvany cel Crud/ Vine la Abrud”.

Dar ce *frumos*, dacă această categorie despre care vorbește celebrul filosof Platon, înseamnă, desigur, deopotrivă și binele sau utilul și care include, odată încreștinată, în sânul ei fericirea tuturor oamenilor, individual și pe grupuri sociale sau etnii, este să afirmi, în fața conașionalilor tăi, că Bucureștiul e pentru românii transilvăneni un *omphalus mundi*, un punct solar, dădător de speranță: „București, București”, spunea Iosif Vulcan, „Tu nu pozezi grandoarea orașelor din Apus, Tu nu ai splendoarea lor, și totuși mie-mi apari mai luminos. De ce? Pentru că ești capitala românilor”. Și iarăși cât de *frumos* și moral era ca, în momentele de uitare de sine, despre care va vorbi mai târziu, atât de impresionant, în parlamentul Vechii României, marele politician Nicolae Filipescu (1862-1916), atunci când mulți dintre intelectualii români din Imperiul Cezaro-Crăiesc al Austro-Ungariei se deznaționalizaseră, să critici pe cei care-și uitau limba și neamul. *Mutatis mutandis*, ce mari și pilduitoare au fost atunci, și în acel context, eforturile literare ale lui Iosif Vulcan, concretizate în romane și nuvele ca *Ranele Națiunii* sau *Barbu Strâmbu prin Europa*, care încercau a transpune în proză morala imprecisă a minunatei *versuiri* din secolul al XIX-lea, intitulată *Părinteasca demândare*, compusă de către celebrul aromân patriot Constantin Belimace, recitată cu bucurie *cândva* și de filosoful Constantin Noica (1909-1986), ce *sună* astfel:

*Părinteasca demândare
Ne sperjură cu foc mare
Frați de mumă și de tată
Noi armâni dit eta toată.*

*Di sub ploci, di sub morminți,
Strigă a noștri buni părinți:
„Blestemare s-aibă în casă
Care de limba lui ș-a lasă.*

*Care ș-alasă limba lui,
Ș-luadă pirla focului.
Și-s dirină ghiu pre loc,
Și si-se frigă limba-n foc.*

*El în vatra părintească
Di fumeli s-nu-și hărăsească,
Di fumeli cununi s-nu bașe,
Nat în leagăm să nu-nfașe.*

*Care fudze de-a lui mumă
Și de părinteasca-i numă,
Fugă-i dara Domnului
Și dulțamea somnului.”*

Bătrânul gazetar a vrut întotdeauna să contribuie la răspândirea culturii în rândurile poporului său. În acest efort el a primit sprijinul moral și material al tuturor intelectualilor români, și ca urmare a efortului acestora pe cel al guvernelor din București. Mijlocitori s-au găsit destui, iar mijloace morale și bănești de asemenea. Ion Bianu, bunăoară, s-a *întrupus* cu efect satisfăcător, pe seama lui Vulcan și a *Familiei*, pe lângă guvernul român, perfectând, în mai multe rânduri, acordarea unor importante sume de bani pentru revistă, cu angajamentul redactorului că va trimite, (și a și trimis), o „câtime” din diferite numere ale unor școli românești din Transilvania, Vechiul Regat sau Peninsula Balcanică. Corespondența sa e străbătută de o politețe care, deși manierist-onctuoasă, vizează întotdeauna împlinirea unui deziderat, cu repercursiuni benefice pentru destinul revistei sale și la rigoare, pentru limba și cultura românească din Transilvania. N-a dușmănit niciodată pe alții, n-a urât alte neamuri, căci era membru al mai multor societăți literare ungurești, vorbea și scria bine în limbile oficiale ale împărăției, germana și maghiara, din care făcea parte Transilvania. Era deschis la toate valorile naționale și internaționale, deoarece a călătorit mult și a înțeles foarte multe. Tocmai dragostea sa față de aceste valori l-a făcut să ne lase acele celebre *Însemnări de călătorie*, poate cea mai viabilă parte a creației sale, scrisă grav, moralizant și cu o *repentină* raportare la locurile natale. Din acest punct de vedere îl putem socoti, pe distinsul publicist bihorean, un personaj cu adevărat european, în gazeta sa aflându-și loc materiale eterogene, informații culturale din cele mai variate domenii, creații artistice de pretutindeni, cu un cuvânt cam tot ce socotea mentorul ei că folosește unui intelectual din acele vremuri. De aceea, resuscitarea amintirii sale, acum când Țara Românească se integrează în Europa unită, poate constitui, pentru spotul publicitar al Bihorului, un *brand* fără egal, merit a reprezenta, esențializant, ce s-a produs mai bun, mai temeinic și mai folositor pentru cultura națională a poporului român din Transilvania. Contemporaneitatea bihoreană are menirea de a fi la înălțimea valorii unuia dintre cei mai vrednici înaintași ai săi, pe care un istoric al vieții culturale românești îl așeza, alături de George Pop de Băsești

(1835-1919), între *bătrânii nației*.

Prin întrunirile aniversare organizate în cinstea sa îi omagiem amintirea, socotindu-l unul dintre ctitorii culturii naționale. Revista sa l-a debutat, precum se știe, pe poetul fără pereche, poate întâmplător, dar în orice caz cu folos pentru renumele pe care întemeietorul ei și l-a câștigat. Ea continuă să existe și în prezent, cinstind memoria ctitorului de odinioară, alături de un *Muzeu memorial* care poartă numele acestuia.

La statuia lui Iosif Vulcan, din Oradea, operă a lui Iosif Fekete Negrulea (1903-1979), unul dintre marii sculptori din România interbelică, ne plecăm, toți orădeni și periegeți pe aceste meleaguri, genunchii, frunțile și inima.

NATION'S OLD FATHER

Summary

Now, when we celebrate 100 from the death of the great journalist Iosif Vulcan (1841-1907-2007), we think without any doubt, that his talent, activism and journalism policy served in the first place to first type of "*intelighenția*", and less to the second. Face to the second type he was in a continuous contradiction, as the founder of Romanian Literature Criticism, Titu Maiorescu steted.

